

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

E. R. Postma / Eindhoven

Een God van levenden

Andermans-doods-verachting

Vijanden kunnen vrienden worden als zij een gemeenschappelijke tegenstander hebben. De haat van de Farizeeën paart zich aan de spot van de Sadduceeën als het erom gaat Jezus te „vangen”. De Farizeeën pretenderen een gewetensprobleem te hebben met belasting betalen. De Sadduceeën komen de verrijzenis belachelijk maken, drijven er de spot mee. Twee of drie dagen voor Jezus' dood. En met het vaste voornemen Hem te doden. Stel u voor: herders die bij een ten dode opgeschrevene de spot drijven met het enige dat een mens in doodsnoed overblijft als troost. Die met uitgestreken gezichten en een beroep op Mozes even heel fijntjes laten voelen, hoe krankzinnig het gelóóf aan de opstanding der doden is, en achter hun hand staan te schudden van het lachen ... eens even zien hoe Hij zich dáár uitredt! Deze vrijdenkers, deze ruimdenkende hoog gecultiveerde ambtsdragers zien er geen been in, iemand die met één been in het graf staat meesmuilend zijn doods-troost te ontroven. Sterf gelukkig!

Met het niet helemaal theoretische probleem van het zwager-huwelijk proberen deze priesterzonen hun gelijk te bewijzen. Ze wekken overigens de schijn van „echt gebeurd te zijn”: Meester, Mozes heeft gezegd: indien iemand sterft zonder kinderen, zal zijn broeder diens vrouw trouwen ... *nu waren er bij ons zeven broeders ... zij stierven allen ... het laatst van allen stierf de vrouw — van wie van de zeven zal zij in de opstanding de vrouw zijn?*

Wetten ten leven

Een *echt* probleem is 't voor hen niet meer. Dan hadden ze niet *zeven* broers ten tonele gevoerd: „twee” was genoeg om het probleem te stellen in verband met het leviraats-huwelijk (Deut. 25 : 5-10).

Klaarblijkelijk ging dit terug op een oude gewoonte, zoals blijkt uit de geschiedenis van Tamar (Gen. 38 — hier betreft het zelfs *drie* mannen: Er, Onan, Sela).

Naomi kent de wet van Mozes en zo trouwt Ruth na de dood van Machlon met Boaz; zij krijgen de zegen mee: ... uw huis worde als het huis van Perez, dien Juda aan Tamar baarde! (Ruth 4 : 12).

De bedoeling van zo'n huwelijk wordt uitdrukkelijk genoemd: ... verwek voor uw (gestorven) broeder *nakroost* (Gen. 38 : 8); ... opdat diens *naam* uit Israël niet worde uitgeroeid (Deut. 25 : 6); ... om de naam van de gestorvene op *zijn erfdeel* in stand te houden (Ruth 4 : 10).

M.a.w.: God wil een geslacht niet laten uitsterven, door nakroost zal de naam van de gestorvene blijven voortleven met de aanspraak op het erfdeel. Om het *leven*, om de overwinning van de *dóód* is het God van meet af aan begonnen. Om *levenstroost* in *stervensnood*. Jezus de „zoon” van Ruth en Tamar (Mt. 1 : 3, 5) is daar het levende bewijs van. God keert de dood door het leven, door „wetten ten leven”. Geen kind van God raakt in het vergeetboek als hij zonder nageslacht is gestorven. In het boek des *levens* schrijft God de naam van de gestorvene.

Mensenmaat

De Sadduceeën (Zadokieten - Aärons zonen) gebruiken „Mozes” echter niet tot een levende troost voor Gods volk. Ze misbruiken hem en de Schriften ter verdediging van hun ongeloof in de opstanding. „Mozes” wordt de basis voor hun schijnbaar sluitend betoog — de Schrift moet hun gelijk bewijzen.

Ogenschijnlijk is er geen speld tussen te krijgen. Je hóórt de triomf in hun stem (wie van de zeven ... ?) en dat is een kwaad ding voor mensen die bezig (zeggen te) zijn de Schriften uit te leggen aan de hun toevertrouwde kudde. De liefde is radicaal zoek als je Gods woorden misbruikt om iemand theoretisch schaakmat te zetten. Oók wanneer je die ander collega (Meester) noemt.

Het is geen wonder, dat Jezus hen bestraft. Of is dat geen afstraffing als *leraar* te horen: gij dwaalt ... dwaalleraar! Met de toevoeging: jullie kennen de Schriften niet noch de kracht Gods ...

Maar Jezus laat het daar niet bij: als een rabbi geeft Hij onderwijs. Het eerste deel betreft het „hoe” van de opstanding. Wie niet in de opstanding gelooft, kan alleen maar rekenen met de mogelijkheden van *deze* wereld (ongeloof loopt makkelijk uit op materialisme). Die rekent niet met Gods kracht, maar meet met mensenmaat. Jezus laat hun zien dat hun probleem geen echt probleem is: in de opstanding is van huwelijken geen sprake meer: (op dat punt) zijn de mensen dan als engelen in de hemel. Bij de engelen is óók geen sprake van huwelijk. Op dat punt is het leven na de opstanding anders dan het leven hier en nu. Krachtens Gods scheppingsordinantie (vermenigvuldigt u) kon het menselijk geslacht worden (uit)gebouwd. Daardoor wordt *in de gegeven omstandigheden* het menselijk geslacht voor uitsterven bewaard. Maar in de opstanding der doden is de dood overwonnen: „want zij kunnen niet sterven” (Luc. 20 : 36). Geen náám wordt daar meer bedreigd door uitroeiing. Het *leven* staat voor de deur, eeuwig: er is altijd tijd, tijd genoeg!

Tot een levende troost

Dan het tweede deel van Jezus' onderwijs: hebt gij niet gelezen wat door God *tot u* gesproken is, toen Hij zei (Ex. 3 : 6): Ik ben de God van Abraham ... Izak ... en Jacob? Zo hebben de Israëlieten het beleefd toen zij *levend* uit Egypte trokken — wordt dat over twee, drie dagen niet

gedacht op het Pascha, toen de engel des doods hun hui-zen voorbijging?

Wat een evangelie — goed en groot nieuws! God verbindt zijn naam aan mensen: de God van Abraham... Israël... en ook van ons, die op zijn naam gedoopt zijn. Door zijn naam leeft onze naam voort. Jezus zegt: God is niet de god van een doden-rijk, een graf-gemeente, een kerkhof. Hij is de God van zijn gemeente, zijn kerk, zijn volk. Hij is niet een God van doden, maar van levenden: want voor Hem leven zij allen (Luc. 20 : 38).

Dat was Jezus' leer voor mensen die Hem trachtte te doden! Zo las Hij de Schriften, zo sprak Hij vlak voor zijn eigen dood. In dát geloof kon Hij in het uur van Zijn sterven als een kind in het avondgebed zeggen: Vader, in uw handen beveel Ik mijn geest (leven). Want Hij had de Schriften geloofd, en geleerd als rabbi dat de Messias moest lijden en sterven en na drie dagen opstaan uit de doden. Nu — de Heer is waarlijk opgestaan: zijn én onze troost — onze God is een God van levenden!

G. Janssen / Nijverdal

De mondige gemeente (3)

Practische gevolgtrekkingen

Voordat we enkele praktische gevolgtrekkingen maken uit de twee voorafgaande artikelen, die we bij het lezen van dit artikel het beste bij de hand kunnen houden, wil ik er eerst even aan herinneren dat er in de Schrift geen enkele spanning is tussen de mondigheid van de gemeente, zoals zij ons die leert en het feit, dat deze gemeente ambtsdragers van Christus heeft ontvangen. De mondigheid maakt het ambt in geen enkel opzicht overbodig, het tegendeel is zelfs het geval. De ambtsdienst moet er op gericht zijn de mondigheid tot steeds rijker werkelijkheid te doen worden. Want er is groei in de mondigheid mogelijk, zo hebben we gezien; ja zij ligt zelfs in de aard van de zaak, want deze mondigheid staat niet met de volmaaktheid op één lijn, zij is gegeven om er steeds meer te komen en dat gebeurt wanneer we ons aan de waarheid

kerkelijk leven

houden, in liefde in elk opzicht toegroeien naar Christus, Ef. 4 : 16. Daarom moeten we ons wachten voor het kwaad van de gearriveerdheid. Een gemeente die roemt in wat zij is en heeft, blijft stilstaan in de groei en dan geldt voor haar hetzelfde als voor zoveel dat leeft: stilstand is achteruitgang. En dat geldt dan natuurlijk niet zozeer de kwestie van het groeien in aantal, al kan de stilstand daarin ook wel bedenkelijke achtergronden hebben, maar toch vooral in de levende kennis van Christus, in het zien van zijn heerlijkheid en in onze dankbaarheid voor zijn liefde en genade. Als er werkelijk déze groei in de gemeente is, dan vloeit daaruit ook voort haar leven in dankbaarheid, haar dienen van Christus in vurige liefde. Alle aansporing, tot ik weet niet welke activiteiten ook, die aan dit eerste voorbijgaat, is in wezen vruchteloos en zelfs gevaarlijk. Er komt niet veel anders uit voort dan wat stroovuur. Dat kan hoog en fel opvlammen, maar duurt nooit lang. Het heeft niet een goede voedingsbodem.

Uit de genoemde artikelen werd ook al een beetje duidelijk dat er soms een groot onderscheid tussen de gemeenten kan bestaan in mondigheid. Blijkbaar was het in de gemeenten, aan welke Johannes schreef, met die mondigheid vrij goed gesteld, ook al nemen we

pastorale notities

Goede Vrijdag

Jan van Leeuwen schreef een boekje ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan van de Geref. Kerk te Sliedrecht. Hij vond in de notulen van de kerkeraad meer dan eens de vraag: waarom is er in onze kerk geen dienst op Goede Vrijdag? Het antwoord was: „Die moderne kerk ter deze plaatse wil gaarne diensgansche dag tot een feestdag maken en daarom houden wij dan als protest geen dienst”. De „moderne kerk”, daarmee is de Hervormde bedoeld. Modernen, dat was de aanduiding van vrijzinnigen. De traditie om op Goede Vrijdag dienst te houden is, wat betreft de Geref. Kerken, nog geen eeuw oud. Men zag dat als iets dat uit de vrijzinnige hoek kwam, net als gezangen en bloemen in de kerk. Het kan verke- ren, zei Breëroo, want in ons dorp houdt de Herv. gemeente op Goede Vrijdag 's morgens en 's avonds dienst en de bonders gaan daarin voorop! Hoe kwam het, dat de vrijzinnigen hun godsdienstig gevoel met name op Goede Vrijdag beleefden? Wel, hierin zat een tegenstelling tot

Pasen. Jezus als onbegrepen man, die gemarteld werd en ter dood gebracht, dat sprak hen aan. Het herleven van een dode, dat leek hun apokrief.

Het is mogelijk dat de Goede Vrijdag binnen enkele jaren hogere kerkelijke waarderingscijfers scoort dan de Paasdag. Mijn vrouw zei één dezer dagen: „Vreemd, vroeger gebeurde er een wonder om de mensen tot geloof te brengen; nu zeggen ze dat de bijbel geloofwaardiger wezen zou als er geen wonderen in stonden”. Het was naar aanleiding van enkele gesprekken, waarin dat „moderne” weer duidelijk doorklonk. Er werd gezegd, dat men geen moeite had met het lijden, om dát te geloven en te verkondigen. Want dat zag je nog dagelijks om je heen. Maar dat Jezus uit zichzelf een paar dagen na z'n dood weer uit het graf kwam kruipen, nee, met zo'n verhaal kon men niet uit de voeten.

Daarom zie ik het er nog van komen, dat de Goede Vrijdag een kerkelijke „dodeherdenking” wordt, zoals de vierde mei een nationale gebeurtenis is en dat velen de „Goede Vrijdagviering” nog wel „meemaken” willen, doch na de dienst de caravan in orde brengen en dan zaterdagmorgen al vroeg op weg gaan, vèr weg, want wie blijft er thuis om met de gemeente het feest te vieren van de opstanding van haar Heer?

A. H. Algra, Sliedrecht

daarbij in aanmerking dat het bij Johannes ging om de hoofdzaak van het evangelie en nemen we verder het pedagogisch element in zijn schrijven in aanmerking. Maar in Corinthé stond het er minder goed voor en bij de Hebreërs evenzo. Over andere gemeenten schrijft de apostel daarentegen soms bijna enkel in prijzende termen.

In de brieven van Christus aan de zeven gemeenten treffen we eveneens grote verschillen aan, ieder kan dit voor zichzelf naslaan. Dat raakt allemaal ook het verschil in mondigheid, want deze bestaat in de geestelijke rijpheid over heel de linie; in kennis en levensheiliging, in het bewaren van het Woord van Christus en het blijven in de Waarheid, in het weren van de dwaal-leraren en wat niet al. Onmondigheid en 'nog vleselijk' stelt Paulus op één lijn.

Omdat dit de stand van zaken is ligt het ook overal niet gelijk met de zogenaamde gemeentevergaderingen. Ik heb eens ergens gelezen dat dit de voornaamste vergaderingen zijn, die echter in de oude Kerkorde niet worden genoemd. Maar ik denk dat we zo generaliserend toch niet kunnen spreken. Natuurlijk ontken ik niet dat de ambtsdragers hun werk hebben te doen in nauw contact met de gemeente. Zij zitten niet in een ivoren

toren, waar zij regeren en beslissingen nemen los van de gemeente. Dat komt ook in die oude kerkordes duidelijk naar voren. Het was bij alle sterke leiding, die in de eerste tijd van de Reformatie bij de kerstening van Nederland en het stichten van kerken uitging, toch een grondstelling dat een gemeente nooit een predikant mocht worden opgedrongen tegen haar zin. En bij de verkiezing van ambtsdragers werd als regel de gemeente ingeschakeld, terwijl uitdrukkelijk was vastgelegd dat haar goedkeuring vereist was. Ook bij de tuchttoefening werd zij intensief ingeschakeld, evenals bij de weer opneming van de geëxcommuniceerden. Al deze regelingen zijn tot stand gekomen in een tijd, dat de massa weinig in te brengen had in het publieke leven. De mondigheid van de gemeente werd toen reeds ingezien door hen die uit de Roomse kerk gekomen waren, waarin van die mondigheid in het geheel geen sprake was. Het feit, dat uit de gemeente ambtsdragers werden gekozen, die geen enkele opleiding tot 'geestelijke' hadden genoten, ik denk hier aan de ouderlingen en diakenen, wijst in dezelfde richting! Dat er in dit opzicht echter de nodige groei naar verdere erkenning van het recht van de gemeenteleden als zodanig is gekomen, is

IN DIT NUMMER

Ds E. R. Postma, Een God van levenden

Ds G. Janssen, De mondige gemeente

D. W. L. Milo, De piramide van Cheops

H. Langerak, Dichter over hun ouders

M. Vrijmoeth-de Jong, Bijbelgebruik in het gezin (5)

P. C. van Wijk, Terloops...

een verheugend verschijnsel en hangt ook samen met het inderdaad mondiger worden van de gemeenten zelf. In het begin van de Reformatie was er nog weinig kennis en was het leven vaak ruw en rauw. Nauw contact tussen kerkeraad en gemeente is dus gewenst en ligt geheel in de lijn van de mondigheid. Maar dit mag nooit betekenen dat de regering van de kerk verlegd wordt van de kerkeraad in de gemeentevergaderingen, alsof dit de voornaamste vergaderingen in de kerk zouden zijn. In de kerk mogen mensen trouwens nooit krachtens aan hun personen inhaerent recht regeren. Wie dat meent, draagt een wereldse idee van volkssoevereiniteit, zoals de moderne democratieën die huldigen, in de kerk binnen. Ik ben er niet zo zeker van dat in onze tijd de kerken niet met deze gedachte wordt geïnfecteerd. In de kerk echter mag alleen het Woord van God heersen. Daarmee hebben de ambtsdragers te regeren en in overeenstemming daarmee leiding te geven, maar natuurlijk dan in nauw contact met de mondige gemeente. Hoe mondiger de gemeente nu metterdaad is, hoe meer zij kan worden ingeschakeld in de regering van de kerk en in alle kerkelijke aangelegenheden. Daartoe kunnen ook de zogenaamde gemeentevergaderingen dienstig zijn, terwijl zij daarnaast ook een bijzonder geschikt middel zijn om de leden van de gemeente bij de zaken van de kerk te betrekken en dan heus niet alleen in financieel opzicht, zoals vroeger wel vaak het geval was.

Maar in tweerlei opzicht is hier toch een waarschuwing op zijn plaats. Er zijn altijd allerlei 'technische' aangelegenheden, die ook de kerk op haar weg vergezellen. Daarmee behoeft een kerkeraad de gemeente heus niet lastig te valen. Hij moet er soms zelf al meer tijd aan besteden dan wel wenselijk is. Hij behoeft de gemeente de last daarvan niet mee op de schouders te leggen. De gemeentelieden hebben betere en meer geestelijke dingen te doen, naast hun zorg voor het dagelijks brood en hun gezinnen. Alleen als er principiële zaken achter schuil gaan, ligt het anders. De gemeentevergaderingen moeten ook nooit een middel worden voor bepaalde leden om daar hun ideeën en gedachten te kunnen spuien en zo de gemeente te leiden in de door hen gewenste richting. Zo iets komt natuurlijk gemakkelijk voor en onze tijd is daar in zijn geheel bijzonder geëigend voor. Ik denk aan de zo hoog geroemde inspraak, die op allerlei gebied wordt geëist en alle daadkracht verlamt. Ieder wil zijn zegje kwijt en vaak zijn zin doordrijven en ieder meent overal verstand van te hebben. Vandaar de uit de nood geboren spreuk: Inspraak zonder inzicht geeft uitspraak zonder uitzicht. Maar zo mag het in de kerk niet toegaan. De kerkeraden doen er wijs aan in nauw contact met de gemeente te leven en altijd het oor te luisteren

leggen naar de wijsheid, die de Here door zijn Geest in de gemeente geeft. Daartoe kunnen de gemeentevergaderingen een uitstekend middel zijn, maar eveneens het persoonlijk contact van de ambtsdragers met de gemeentelieden, niet alleen door het jaarlijkse officiële huisbezoek, maar ook daarnaast. Ouderlingen moeten veel in de gemeente komen en met de leden spreken. Daarbij behoeven kerkeradszaken niet nodeloos geheim worden gehouden. De gemeentevergaderingen zijn ook geen hogere instanties, waar de kerkeraden verantwoordelijkheid hebben af te leggen van hun beleid, zoals ongeveer de regering voor de volksvertegenwoordiging. Verstandige kerkeraden plegen op tijd overleg over belangrijke aangelegenheden, zodat er niet onnodige spanningen ontstaan. Zij kunnen daardoor aan de weet komen of zij handelen in overeenstemming met het gevoel van de mondige gemeente, zodat in hartelijke eensgezindheid kan worden gehandeld. Daarbij geldt onvoorwaardelijk dat alleen het

Woord van God zeggenschap heeft en dat daaraan doortocht moet worden gegeven.

Het spreekt vanzelf, dat in financiële aangelegenheden deze overeenstemming absoluut vereist is; ambtsdragers beschikken niet over de beurs van de leden van de gemeente! In geestelijke aangelegenheden kan er natuurlijk wel eens verschil van gevoelens bestaan. Dan is een diepgaand gesprek wel bijzonder gewenst, waarbij de kerkeraad altijd de leiding blijft houden. Werkelijk mondige gemeenten zullen ook niet anders willen. Zij zijn niet meer 'vleselijk', maar geestelijk en beginnen van hun kant met eer en vertrouwen te geven aan de ambtsdragers, die goed regeren, 1 Tim. 5 : 17 en met de hun gegeven talenten woekeren, Matth. 25 : 21.

Zo is er in de kerk een geheel eigen stijl van leven en van omgaan met elkaar, ook wat de verhouding tussen de 'regeerders' en de 'geregeerden' betreft. Al lang voordat in de wereld het begrip 'mondigheid' was bekend, had het in de kerk geldig-

heid. En na eeuwen van Roomse hiërarchie, die deze mondigheid dooddrukte, heeft de kerk van de Reformatie haar weer ontdekt en in praktijk gebracht, hoewel er ook in dit opzicht een voortdurende groei noodzakelijk was. Nu er buiten de kerk sprake is van een saecularisering van het begrip 'mondigheid' tot persoonlijke autonomie, waarvan de kwalijke gevolgen zichtbaar worden in allerlei chaotische toestanden en eindeloze 'dialogen', zullen wij er goed aan doen ons opnieuw op de mondigheid van de gemeenten te bezinnen en daarvoor zorgvuldig met de Bijbel te rade te gaan. We hebben hierbij te doen met het voorrecht van de gemeente van het Nieuwe Testament boven die van het Oude Verbond en met de rijke gaven van Gods Woord en Geest. Daarbij geldt het voor de ambtsdragers de zo verantwoordelijk stellende uitspraak van de apostel: Gods medewerkers zijn wij, en voor de gemeente het heerlijke woord van dezelfde: Gods akker, Gods bouw-werk zijt gij.

Jezus' laatste wil

Melodie: „Es kommt ein Schiff geladen”

Keulen 1608

(Liedboek voor de kerken — 116)

Naar woorden van de Heiland in Johannes 13, 14, 15 en 16 en Lucas 24 : 49 en Matth. 5 : 11, 12.

1. De Heer sprak tot de zijnen:
„Nog maar een korte tijd
en u ziet Mij verschijnen
in volle heerlijkheid.
2. Dan zult u niets meer vragen, —
wat nu in 't duister ligt
komt, als mijn Dag zal dagen,
ten volle aan het licht.
3. Maar eerst staat u te wachten
verdriet om Mij nentwil:
eerst zal de wereld lachen,
maar u zwijgt scheiend stil.
4. De wereld zal u haten, —
ook Mij heeft zij gehaat.
Ik zal u niet verlaten,
maar zend de Advocaat. ¹⁾
5. Hij zal met kracht u gorden,
omdat Hij machtig is.
De Geest brengt al mijn woorden
u in gedachtenis.

6. Indien u vrucht zult dragen
en in u blijft mijn woord,
mag u Mij alles vragen:
uw bede wordt verhoord.

7. Ik zal voor 't werk u sterken
dat Ik hier heb gedaan, —
u zult nog gróter werken
verrichten in mijn naam.

8. Wie doet naar mijn geboden,
Mij liefheeft en Mij vreest:
Wij komen bij hem wonen —
Wij: Vader, Zoon en Geest.

9. U moet elkaar beminnen:
ook Ik heb u bemind.
Daaraan wordt in de wereld
het volk van God herkend.

10. Verheug u in het lijden
en wijk niet voor de strijd,
want aan het eind der tijden
wacht u de heerlijkheid.

Joop Klein

¹⁾ Advocaat (L.) = de erbij geroepene = Paraklètós (Gr.)

D. W. L. Milo / Dalmally

De piramide van Cheops

Zei ik al dat ons hotel in Cairo's zuidwijk uitzicht gaf op Cheops piramide? Wel, eigenlijk staan er niet een, maar drie piramides achter elkaar; plus een sfinx, een dodenstad en enkele minder belangrijke piramides. Behalve farao Cheops zijn hier ook enkele opvolgers begraven.

Farao Cheops leefde ongeveer 2700 jaar voor Christus en behoorde tot de krachtige en autoritaire 4e dynastie. Met een dynastie wordt, zoals u weet, een reeks aaneensluitende koningen van enen bloede aangeduid. De voor-dynastische periode wordt door Egypte's geschiedschrijving als „de oudheid” aangeduid; vermoedelijk leefden die oudheid-dynastieën tot 3000 v. C. Ze hebben een cultuur, een gedachtenpatroon, taal en schrift ontwikkeld, welke ze aan de „eerste dynastie” overdroegen.

Met farao Menes begon de eerste dynastie, begon tevens Egypte's geboekstaafde historie. Hoe weten we dat? Omdat in Abydos de tempel van Ramses II bewaard is gebleven en in die tempel een complete koningstafel staat gebeeldhouwd: van Menes tot en met Seti I. Zoals de Israëlieten hun afkomst als zonen van Abraham bijhielden, zo heeft farao Ramses II een groot stuk geschiedenis in steen laten hakken, om aan te tonen dat hij, zoon van Seti I, wel en degelijk Menes' koningsrechten had geërfd. Overigens moeten we bedenken dat, toen Abraham uit het Chaldeese Ur werd weggeroepen, de piramide van Cheops al 600 jaar overleefde stond.

Menes, de stichter van de eerste dynastie, verenigde Beneden- en Opper-Egypte en regeerde alzo van de Middellandse Zee tot de eerste stroomversnelling van de Nijl. Van Menes af droegen de farao's graag een dubbele kroon: om aan te duiden dat ze beide rijken regeerden. Zo ook Cheops.

De piramide van Cheops staat vrijwel op de grens van Opper- en Beneden-Egypte, vlak bij de regeringszetel Memphis. Al honderd jaar voor Cheops was in het nabijgelegen Saqqara een piramide gebouwd. Cheops verbeterde de stijl van zijn voorganger, bouwde de grootste piramide van Egypte (150 meter hoog) en deed daar twintig jaar over. De 100.000 arbeiders kregen voedsel en onderdak, woonden met hun gezinnen vlak bij het bouwwerk en waren, naar men zegt, trots op hun aandeel in het vorstelijk monument. Dat monument maakte hen min of meer deelgenoten van farao's macht en roem, betrok hen ook min of meer in farao's onsterfelijkheid. Het verhaal dat arbeiders en architecten na voltooiing van het bouwwerk werden afgemaakt, wordt vandaag als een fabel weggeschoven: Egypte kende geen mensenoffers, heet het. Belangrijker is dat een idee van dood, wedergeboorte en nieuw, onsterfelijk leven toen al bestond! Ook dat zij, wier lichamen niet door balseming en mummificatie bewaard bleven, verloren gingen, in de vergetelheid raakten.

-0-

Het bouw materiaal voor deze piramide werd geleverd door zandsteenblokken, afgedekt met graniet, zonder enig bindmiddel dan water - maar wel nauwkeurig in elkaar gepast. Cheops' monument bevat 2.3 miljoen van die nauwkeurig bewerkte blokken, elk 2½ ton zwaar, die niet alleen zuiver horizontaal liggen, maar elkaar bovendien vastklemmen. (Wanneer we aan de Bijbel denken: de slavenarbeid van tichelstenen-bakken uit leem, water en stro, zijn we toe aan de latere bakstenen piramiden, die door hovelingen werden gebruikt.)

De oude toegangspoort, in het midden van het Noordvlak, is nog altijd gesloten. Elders is echter (nu al weer duizend jaar geleden) een andere toegang geopend, die via een portaal en een oplopende gang naar de grafkamer in het midden van de piramide leidt.

Deze gang, de enige die tot nu toe ontdekt werd, klimt onder benauwende omstandigheden op naar het midden van het bouwwerk, 75 meter boven de basis. Toeristen worden vooraf gewaarschuwd, dat mensen met hartklachten of claustrophobie de tocht niet moeten aangaan. Die waarschuwing is geen slag in de lucht. Hoewel elke Arabier elke kans op een fooi aangrijpt, kan hij het risico niet gebruiken van buiten kennis of in paniek geraakte gasten naar buiten te dragen.

De toegangsweg is namelijk niet alleen steil maar ook smal, hier en daar onttellend laag en niet van een trap voorzien maar van planken met

dwarslatten, die u de indruk geven dat u een veewagen beklimt. Telt u hierbij dat de eenmangsgang voortdurend door opklimmende en afdalende bezoekers tegelijk wordt gebruikt (die elkaar voortdurend met schouders, tassen en heupen raken) en dat u een aantal treden loodrecht over ijzeren beugels moet klimmen (en afdalen), dan voelt u de beklemming. U vraagt zich na enige tijd af, waar u aan begonnen bent.

Die vraag herhaalt zich wanneer zo nu en dan de verlichting uitvalt en u op enkele handlampjes bent aangewezen. Diepgebogen gaan mensen door een steeds warmere en met geuren bezwangerde tunnel. Er ontstaan opstoppingen in de portalen.

Niettemin, we hebben de tocht gelukkig volbracht en zouden het weer doen. Dat geluk schuilt goeddeels in de ervaring: doorgedrongen te zijn in de grafkamer van farao Cheops, 4700 jaar geleden gebouwd en eeuwenlang bewaarplaats van het gebalsemd lichaam van een der wereldgroten. We zagen dat mensen elkaar snikkend in de armen vielen aan de rand van de open sarcophaag. We gevoelden ons korte bestaantje als een stip in de tijdsduur van duizenden jaren, in Gods eeuwigheid.

De sarcophaag is uit één stuk graniet gehouwen. Ondanks zijn gewicht van tonnen moet hij op 700 kilometer afstand zijn vervaardigd en met de Nijl noordwaarts vervoerd. Het stuk kan nooit langs de toegangsweg zijn ingebracht, moet dus tijdens de bouw in de piramide zijn gedragen. De vragen vermenigvuldigden zich: hoe kan dat alles? Hoe kunnen brokken steen van 2500 kilo zo zuiver gehakt worden? Hoe kunnen ze zó bewerkt worden, dat geen steen los te maken is uit het geheel, dan in een bepaalde volgorde? En hoe kunnen zij tot 150 meter hoogte zijn opgetild en neergelegd?

Een ander opvallend ding is een weldoordacht ventilatiesysteem in de grafkamer. Koelte en absolute droogte zijn gegarandeerd door vier openingen, die de beste conditie gaven voor het conserveren niet alleen van een mummie, maar ook van talloze papyrusrollen en meegegeven voorwerpen.

-0-

Het graf is leeg, uiteraard. Wat niet in de loop der eeuwen geroofd werd, is ordelijk in musea geplaatst: Cairo, Londen, Leiden, Parijs. Dat is een bekende klank: het lege graf. Ook wij spreken met Pasen over het lege graf, al geloven we bij Christus niet aan grafrovers. Maar er zijn veel termen en beelden in de Bijbel, die al inhoud hadden en opgetekend waren, lang voor de canonieke boeken werden opgesteld. Bij een zonneris door Egypte treft het u steeds meer: dat u als bijbellezer Egypte's zonnereligie gaat verstaan - terwijl u vanuit de Egyptische religie des te beter Gods woord, speciaal de woorden des Verbonds, begrijpt. Want boven de wet staat: ik ben de Heere uw God, die u uit Egypteland, uit het diensthuis heb uitgeleid.

Het oude Egypte kende, naast de zon, talloze goden. Het achtte zelfs zijn farao's goden. Zegt ook de Bijbel niet: goden zijt ge? Werd Adam niet zoon van God genoemd? Alleen maar: de Bijbelse goden ontleenden hun heerlijkheid aan God de Heere zelf; de Egyptische goden kroonden zichzelf, wierpen zich op tot godheid en behoever van het volk - zonder de God van hemel en aarde te kennen. Of ook: de Egyptische goden werden van goud en zilver gemaakt.

Toen Gods uitgeleide volk in de woestijn het wachten op Mozes moe was, vroeg het aan Aäron om zichtbare goden. Aäron vroeg alle beschikbare goud en goot er een stierkalf uit, zoals men goed kende: Apis, de god van de vruchtbaarheid!

Maar toen de Heere sprak: „geen andere goden naast Mij” begreep het volk waar het voortaan om ging. En dan. Het oude Egypte kende de „natuurkrachten”: de zon, de Nijl, de nacht, de dood, het geweten - alle sterker dan farao. Waarom het aan die geschapen dingen goddelijke eer bewees. Vandaar Gods regel: „geen gehouwen beeld vereren”; niets van wat (als de zon) boven de aarde is; niets van wat (als de valk, de slang, de ram en de stier) op de aarde leeft; niets van wat (als de dood, de eeuwigheid, het geweten, het laatste oordeel) onder de aarde is. De Israëlieten moesten terdege hebben begrepen, waar het om ging. Israël had deelgenomen aan die heidense erediensten: had in afgoderij geleefd, zegt de Bijbel.

Nog sterker is het ijdel gebruik van Gods naam. De farao's hadden in hun bezwingen de goden aan zich dienstbaar gemaakt; ze „opgegeten”, zeggen hun schrijvers. Vandaar dat God de Heere zijn volk waarschuwde, Hem niet met „grote woorden” voor eigen karretje te willen spannen. De Heere zou zulke mensen niet onschuldig houden!

Al deze dingen komen op, wanneer u Cheops' piramide ingaat. U staat aan de rand van afgronden. Vijftig eeuwen zien op u neer. Het woord van God krijgt meer reliëf dan het al had.

H. Langerak / Utrecht

Dichters over hun ouders (4)

Ook de dichteres Ida Gerhardt heeft haar ouders in gedichten toegesproken en herdacht.

De dichteres werd geboren op 11 mei 1905 in Gorcum. Zij was het tweede kind. De oudste was ook een meisje en dertien jaar later kwam er nog een meisje bij.

Haar vader was, toen zij geboren werd, directeur van de Ambachtsschool in Gorcum. Nog vóór Ida naar school ging, verhuisde het gezin naar Schiedam, enige jaren later naar Rotterdam en tenslotte naar Wassenaar. Die verhuizingen waren het gevolg van promoties van de vader, die, als timmermansknecht begonnen, het - zoals gezegd - tot ambachtsschool-directeur had gebracht, en die op steeds grotere scholen z'n werk gingen doen. Dat deze verhuizingen de nodige spanningen hebben teweeggebracht, zeker voor de moeder, behoeft geen betoog. De dochters, dus ook Ida, mochten studeren. Zij ging eerst naar Leiden, maar moest later naar Utrecht, zij het tegen haar zin.

Haar studiekeuze was: klassieke letteren. Zij heeft er de doctorstitel in behaald.

De verhouding met haar moeder was niet bepaald goed. Ze heeft in wezen nooit van haar gehouden. Moeder was nogal heerszuchtig. Ze was mee omhoog gegaan op de maatschappelijke ladder en stelde nogal wat eisen aan de kinderen. Wel met haar vader had de dichteres een goede band, maar in het gezin had de man weinig in te brengen.

We gaan eerst maar eens luisteren naar een gedicht over de moeder, waarin heel veel gezegd wordt over de gevoelens van Ida voor haar.

Sonnet voor mijn moeder

Gij hebt, Moeder, dit leven zwaar gedragen.
Gelijk ik het zwaar draag. Wij zijn verwant.
Wij horen in dit stormbevochten land
van kavels, tussen dijk en stroom geslagen.

Ik heb uw gang: die driftige en toch trage
voetstap, die onverzettelijke trant.
Uw harde hand herken ik in mijn hand,
onwrikbaar om de schrijfstift heengeslagen.

Machtig zijn wij, in liefde en in haat.
Gij hebt u dóódgehaat, hatend het meest
uzelve, om de liefde, die gij schond.

Ik ben genezen van het bittere kwaad.
En eer in stugheid, wie gij zijt geweest:
van mijn talent de donkere moedergrond.

U merkt het wel, de vrij sterke karakterovereenkomst heeft het leven van moeder en dochter niet gemakkelijk gemaakt. Moeder wilde de kinderen op haar manier grootbrengen, passend bij de stand waar ze door de prestaties van vader in terecht gekomen waren, maar de kinderen

wilden gewoon zichzelf blijven. De kinderen hadden geen moeite zich waar te maken, maar de moeder wel. En die kreeg door dat streben een hekel aan zichzelf. Ida haatte haar moeder soms, maar dat is, na de dood van haar moeder, gelukkig voorbij. Ze moet toch erkennen dat juist het wezen van haar moeder, de achtergrond is van haar talent, van haar ijver waar het betreft het doorgeven van haar kennis. De dichteres drukt het op haar dichterlijke wijze zo prachtig uit: de donkere moedergrond. Dan nu een herinnering aan haar vader.

In memoriam Patres

Mijn vader heeft de waterlaarzen aan.
Wij samen zijn de Lekdijk afgekomen.
Ik ben voor mijn verjaardag meegenomen:
hij moest vandaag bij het gemaal langs gaan.

Gemaal: dat is je vader horen noemen
de vreemde woorden van een andere taal
als hij de waterstand leest van de schaal;
te ademen in het onbenoembaar zoemen
dat gonzend omgaande aanwezig is.
En, niets te zeggen als hij bezig is:

„Dat is een man, daar kun je staat op maken”.
Als op de zaken orde is gesteld
doen wij op huis aan. Een lucht van geweld:
Gorcum licht al door wolken overkraagd.
Geen noodweer en geen wereld kan mij raken
als hij, het laatste stuk, mij op de schouders draagt.

Vader en kind, het zal op haar 5de verjaardag zijn geweest, zijn langs de Lekdijk in Gorcum gelopen. Er moet bij het gemaal van de Lek iets niet in orde zijn geweest. Nu, dat moest vader in orde maken, en dat was hem wel toevertrouwd. Hij is in die wereld helemaal thuis. Hij spreekt haar taal. 't Komt ook allemaal in orde. Dan naar huis. 't Is noodweer geworden, maar op de schouders van vader kan haar niets gebeuren. Geen wonder dat zo'n gebeurtenis haar is bij gebleven.

Als je beide gedichten goed tot je door laat dringen, ontdek je wel, hoe sterk subjectief haar gevoelens ten opzichte van haar ouders liggen. Je zou kunnen zeggen: een kind wil z'n gevoelens wel eens kwijt. In dit gezin ging dat in zekere zin bij geen van beide ouders, maar voor vader was er het excuus dat hij erg druk met zijn werk was.

Hier zou ik het bij kunnen laten, maar dan is niet alles gezegd. De dichteres heeft zich achteraf wel iets te verwijten wat haar zorg voor haar vader betreft, die na de dood van haar moeder alleen achterbleef.

Het verlaten huis

Steeds rond het uur van middernacht,
gelijk de schim van Hamlets vader
verschijnt hij en komt slepend nader,
stokoud, afzichtelijk van verval,
een ezel met verflarde vacht
en al ontblote tandenwal.

En heffend het skeletgelaat
hijgt hij met hese en doffe zuchten
de aanklacht van wie is gesmaad
en doet mij wraak en onheil duchten,
het aan mijn muren schurend dier.
O Hamlets vader, o King Lear,
vertwijfeld mij uw aanklacht maakt
om wat ik schrikkelijk heb verzaakt.
Mijn vader, mijn vader die ik verliet,
wiens ouderdom ik verstiet!

Dit gedicht is wel een heel scherpe aanklacht tegen zichzelf. Ze had haar vader beter moeten verzorgen.

Zoals bij het treurspel Hamlet, van de grote Shakespeare, de vader van Hamlet ondank als loon ontving, en zoals King Lear, eveneens in een toneelstuk van dezelfde schrijver, z'n twee dochters bevoorrechte boven de derde, die hem niet wilde vleien, maar toch van die twee slechts ondank ontving, zo heeft zij gehandeld, meent ze.

's Nachts heeft ze daar vaak last van. En bekend als ze is met de klassieke literatuur, komen dan deze voorbeelden haar voor de geest.

't Is wel een trieste zaak, vooral omdat het niet te herstellen valt. Er is alleen maar vergeving te vinden bij de barmhartige Vader in de hemel. Laten we hopen dat de dichteres, die zeker niet los staat van de bijbel, het daar ook zoekt.

Overigens, dit artikel is wel wat triest. De volgende week hopen we D.V. een wat vreugdevoller artikel te brengen, te weten over gedichten van Muus Jacobse. Dat zal dan, wat deze serie betreft, het laatste zijn.

paaslied

*De graftuin wordt een paradijs,
waar, naar sinds lang verstoorde wijs,
God zelf de creatuur ontmoet,
als was het op gelijke voet.*

*De kring van bloeien en vergaan
zal niet in eeuwigheid bestaan.
De aarde is geen draak die blind
wat zij gebaard heeft weer verslindt.*

*De nieuwe Adam neemt het woord
en iedereen die bij Hem hoort
die noemt Hij met een nieuwe naam.
Zo brengt Hij aarde en hemel saam.*

*De morgen der herschepping gloort.
Het dodenrijk ontsluit zijn poort.
De Zoon des mensen treedt aan 't licht.
Nu is de oude slang gewicht.*

Jan Wit

M. Vrijmoeth-de Jong / Zwolle

Bijbelgebruik in het gezin

(5)

Kinderen aan tafel

Wij hebben bij de doop van onze kinderen beloofd, dat wij hen zullen onderwijzen in de voorzeide leer. Deze belofte is op de Schrift gebaseerd, onder andere op de woorden van Psalm 78: „Hij stelde een wet in Israël, die Hij onze vaders gebod hun kinderen te leren.” En op de bekende woorden uit Deut. 6: „Wat Ik u heden gebied, zal in uw hart zijn, gij zult het uw kinderen inprenten en daarover spreken, wanneer ge in uw huis zit, wanneer gij onderweg zijt, wanneer ge nederligt en wanneer gij opstaat.” De eerste en grootste opdracht om kinderen van de Here God te vertellen, ligt bij ons als ouders. De christelijke school en de catechisatie ontslaan ons nooit van het zelf vervullen van deze taak. Mozes spreekt in bovengenoemde tekst van in huis zitten, onderweg zijn, neerliggen en opstaan. Daarmee duidt hij aan, dat wij in elke levenssituatie de verantwoordelijkheid dragen voor de geestelijke ontwikkeling van onze kinderen. Voortdurend staan ten opzichte van hen in een onderwijssituatie. Bijbellezende zal dus moeten zijn: Les in bijbelse geschiedenis, onderricht in de omgang met onze hemelse Vader en training in het toepassen van Gods Woord in het leven van de kinderen. Daarbij zullen we moeten spreken in voor hen begrijpelijke taal. Het is nodig af te dalen tot het begripsniveau van het kind en het heel eenvoudig de eerste beginselen van het evangelie te leren. De gewone bijbeltaal is veel te moeilijk en dus ongeschikt voor onderwijs aan het kleinere kind. Om te voorkomen, dat de kinderen een hekel aan bijbellezende krijgen, zal het in de meeste gevallen beter zijn niet uit de Bijbel zelf te lezen, maar een „kinderbijbel” of een boek met bijbelse platen te gebruiken en hen daaruit te leren.

En de ouders dan?

Men kan tegenwerpen, dat als de Bijbel aan tafel dicht blijft, zullen de oudere kinderen en de volwassenen aan tafel te kort zullen komen. Zij hebben toch ook de dagelijkse versterking van hun geloof nodig! Deze tegenwerping is slechts ten dele waar, want het bezig zijn met Gods beloften, geboden en gro-

te daden op kinderlijk niveau werkt voor iedereen verhelderend. Van moeilijke zaken geldt, dat iemand het zelf pas goed begrijpt, als hij het aan een kind kan duidelijk maken.

Verder is het voor de ouderen heel goed mogelijk om voor zichzelf een ander moment van de dag te vinden om de Bijbel te openen en te luisteren naar het Woord van God. Maar laten we toch niet de fout maken kinderen te dwingen stil te zitten en te luisteren naar lectuur, waar ze soms weinig of niet van begrijpen. Het contact met de Here moet een feestelijke en fijne zaak zijn en niet één van de meest vervelende momenten van de dag.

(Later hopen we nog in de gaan op enkele, goede methodes bij het bijbellezende in gezinnen met kleine, en met grotere kinderen. De volgende keer zullen we het bijbelgebruik in een gezin dat uit volwassenen bestaat, ter sprake brengen.)

terloops

door P. C. van Wijk – Zaltbommel

Levensvreugd

In het Rijksmuseum Vincent van Gogh hangt o.a. het schilderij, dat Van Gogh in oktober 1885 maakte: de opengeslagen bijbel met een kaars in een kandelaar en daarnaast het boek van Emile Zola „La Joie de vivre” (Levensvreugd). Voor Van Gogh was dit schilderij min of meer een nieuw begin. Zelf zegt hij er van, dat aan een bepaalde manier van schilderen een eind is gekomen. Tevoren probeerde hij naar zijn mening te veel de natuur te volgen om, als dit niet lukte, „stil uit (de) palet te scheppen om dan te ontdekken, dat de

natuur er mee klopt.” Het schilderij van de bijbel maakte hij in één dag. Een mooi schilderij om te zien, een triest schilderij als je de achtergrond kent. Want Van Gogh tekende deze twee boeken (de bijbel en het werk van Zola) niet „zo maar”.

De bijbel ligt volgens zijn eigen toelichting opengeslagen bij Jesaja 53, het bekende hoofdstuk over het komende lijden van de Messias. Mag ik enkele gedeelten aanhalen?

„Geminacht en gemeden werd hij door de mensen,
geminacht en niet de moeite waard beschouwd.
Hij werd doorstoken om onze weerspanningheid,
dank zij zijn striemen is er voor ons genezing.
... op hem heeft Jahwe laten neerkomen
de schuld van ons allen.
Waarlijk, als een zoenoffer gaf hij zijn leven.
Omwillen van het doorstane lijden zal hij het licht mogen zien . . .”

Een boodschap uit de bijbel, die reden geeft om blij te zijn. Dank zij de striemen van de Here Jezus is er voor ons genezing, dank zij zijn dood is er voor ons leven, dank zij zijn lijden is er voor ons vreugde. Maar van deze levensvreugde heeft Vincent van Gogh in zijn omgeving niet zoveel gemerkt. In de pastorie van Nuenen – zijn vader was predikant – heeft hij wel kennisgemaakt met een streng Christendom, een stoer Calvinisme. En zo werd de godsdienst voor hem geen vreugdevolle, maar een droevige zaak.

Zó werd ook de bijbel, waaruit hij zo vaak had horen voorlezen en die hij ook zelf wel gelezen had, voor hem een boek, waarover hij wel met eerbied spreken kon, maar dat hem verder toch niets deed. Dat lag niet aan de bijbel, ook niet aan de boodschap in die bijbel. Het lag wel aan de wijze waarom mensen die bijbel in hun leven hebben „vertaald”.

En zo zocht Van Gogh zijn troost bij Zola, die in „Levensvreugd” een heel andere wereld tekent, een leven van plezier, echter zonder bijbel, zonder Jesaja 53.

Zo is dit schilderij van Van Gogh eigenlijk een aanklacht, een aanklacht aan het adres van allen, die van het Christen-zijn een zwartgallige zaak hebben gemaakt. Ook een aanklacht aan het adres van allen, die ook vandaag nog aan het geloof zijn blijdschap ontnemen en het zo tot een stuk ongeloof maken. Zullen we eens wat vrolijker kijken in onze kerkdiensten?, eens wat blijer avondmaal vieren, eens wat vreugdevoller zingen? 't Zal onze kinderen goed doen. En laten we niet te bang zijn dingen te doen die we vroeger niet deden. Laten onze kinderen ons niet het verwijt hoeven te maken, dat we hen een star, een stoer, een strak christendom hebben geleerd en voorgehouden. Denk eens aan dat schilderij van Van Gogh.

Petrus op paasmorgen

*De zondagmorgen bloeide stralend open,
Maar Petrus pijnigd' al dat weelderig licht;
Wat viel er van de nieuwe dag te hopen
In de benauwenis van 't zelfgericht?*

*Toen zocht Johannes hem: 't graf was geschonden;
Ze snellen zwijgend naar de dodenhof;
Die morgen hadden vrouwen 't leeg bevonden;
Een daad van vijandschap ontstellend grof.*

*Maar toen Johannes was in 't graf gekomen
En stil-ontroerd doodskleed en doeken zag
Doorbrak een bovenwerelds licht zijn dromen:
En hij gelooft en huivert vol ontzag . . .*

*En stamelt: „Heeft de Meester niet gesproken:
Dat Hij ten derden dage op zou staan?
Hij heeft Zich op Zijn vijanden gewroken;
En is misschien niet heel ver hier vandaan.”*

*Zij gaan; maar Petrus, weergekeerd, blijft dolen:
Hoe slingert hem de twijfel heen en weer.
De Boze grijnst hem aan uit duistere hollen
En spot: „Als Hij is opgestaan, vrees Hem te meer.”*

*„O God, als Hij dan leeft, waar Hem te vinden?”
Dan in, dan uit de hof dwaalt hij gejacht.
„Als 'k Hem ontmoet, 'k zal zeggen, hoe 'k Hem minde;”
Cypressen ruisen zacht – een dodenklacht . . .*

*Moe zit hij neer; begeert te mogen sterven
Als eens Elia; dit is zijn woestijn.
Het kraaien van een haan komt plots doorkerven
Zijn moedeloze ziel met hels refrein.*

*„Mijn God, mijn God, hebt Gij ook mij verlaten
Als Judas, door de satan overmocht?”
Hij rilt – staat op: „'k Kan Judas niet meer haten.”
En vóór hem staat de Meester, Die hem zocht.*

A. Wapenaar

kerknieuws

EDE — Beroepen te Ede: Ds Schaef-fer te Emmeloord.

ZOETERMEER — Adres van de kerk: Zalkerbos 125, 2716 KE Zoetermeer. Scriba: L. Pater, Tjiberg 16, 2716 LH Zoetermeer, tel. 079-214513.

PERSVERSLAG van de vergadering van de regio Arnhem, gehouden op 26 maart 1981 te Apeldoorn — Namens de roepende kerk van Wageningen opent br. W. J. Sybrant de vergadering. Na het zingen van Ps. 111:1, 2 en 6 en het lezen van 1 Petrus 5:1-11 wordt gebeden.

Alle broeders worden welkom geheten inzonderheid de theologische kandidaten W. Janse en H. J. Zuidhof, beide van Apeldoorn, die hun praeparatoir examen komen doen.

Alle kerken zijn wettig vertegenwoordigd.

Het moderamen wordt als volgt vastgesteld: br. W. J. Sybrant, praeses; br. J. Janse, scriba en J. Postema, assessor.

Het agendum wordt vastgesteld.

Alle voor het examen benodigde stukken worden in orde bevonden en de vergadering heeft geen bezwaar de kandidaten tot het examen toe te laten.

Alvorens met het examen te beginnen leest de praeses de hiervoor opgestelde instructie.

Examinatoren: Ds F. van Deursen, Oude Testament; Ds C. P. Plooy, Nieuwe Testament; Ds K. B. Holwerda, Geloofsleer.

Preekvoorstel kandidaat Zuidhof: Markus 3:1-6.

Bij het examen O.T. wordt uitgegaan van Jeremia 1; N.T. van 2 Kor. 5 en Geloofsleer: wat in de belijdenisschriften gezegd wordt van de Here God.

Preekvoorstel kandidaat Janse: Joh. 20:24-29.

Bij het examen wordt uitgegaan van: Hosea 1; 2 Tim. 3:14-4:8 en voor geloofsleer: de goede werken, de wet, het „onze Vader” en het credo.

Het waren goede examens zowel van de kant van de examinatoren als van die van de kandidaten.

De vergadering besloot beide kandidaten toe te laten tot het staan naar het ambt van dienaar des Woords.

Namens de vergadering sprak de praeses beide geslaagden toe en feliciteerden hen.

De notulen van de vorige vergadering d.d. 29 jan. j.l. werden na enkele wijzigingen vastgesteld en getekend.

De afvaardiging naar de Landelijke Vergadering wordt verder geregeld.

Enige ingekomen brieven worden behandeld.

De volgende vergadering wordt vastgesteld op donderdag 14 mei a.s. om 19.30 uur te Apeldoorn, roepende kerk: Aalten/Winterswijk.

Persoonlijke rondvraag en de rondvraag naar de kerken wordt gehouden. Het persverslag wordt gelezen en vastgesteld.

Br. Postema gaat voor in gebed en hierna sluit de praeses de vergadering.

J. Postema, assessor

COGMA — U zult zich misschien afvragen, wat betekent die afkorting nu weer. We leven in een tijd van afkortingen. Ja, de G is voor gereformeerd. Het gaat om gereformeerde militairen en alleenstaanden. Nu heeft een alleenstaande niets met het militaire apparaat te maken. Maar over de grens kan het wel betekenen dat beiden vervreemd raken van een kerkelijke gemeente, of gewoon contacten missen met geloofsgenoten. Nu, dit kontaktorgaan wil dan ook niet meer zijn dan dat de naam dekt, nl. om contacten te leggen rond deze mensen. Dit gebeurt in samenwerking met de Commissie Militairen Buitenland en gaat uit van onze kerken en de Christelijk Gereformeerde Kerken. Samen met een chr. geref. dominee en twee ouderlingen, die elk een van de kerken vertegenwoordigden, maakte ik een 'Cogma-reis' mee verleden jaar, 3-8 oktober naar de Bondsrepubliek.

Verschillende dingen zijn mij opgevallen: 1. De beheerders van de kazernes zijn vaak de vertrouwensmensen voor de militairen. Tussen de legerpredikanten, de aalmoezeniers en de soldaten is er toch vaak een kloof. (Dat is trouwens vaak zo in de normale kerkelijke gemeente.) 2. Het werk van de predikanten en aalmoezeniers hangt af van hun eigen inzicht

en creativiteit. Mijn waardering voor de inzet van de predikanten en hun vrouwen die wij bezochten. 3. Velen, als zij eenmaal buiten de omgeving zijn van thuis of een thuisgemeente duiken onder (of dat nu in het leger is of de nieuwe omgeving), t.o.v. hun geloofsovertuiging en leven als christenen. Nu is het Cogma geen opsporingsbrigade; maar, als kerken de namen en adressen door zouden geven van hun leden die in Duitsland zijn, zou het eenvoudige, niets verplichtende, contact van belang kunnen zijn, juist voor deze mensen. Dat is trouwens ook op deze reis gebleken.

Ik noemde ook de aalmoezeniers. Ook katholieke militaire tehuizen werden bezocht, niet alleen omdat daar soms ook gereformeerde militairen aanwezig waren. Ik bedoel, de 'g' van het

Cogma bedoeld niet diegenen uit te sluiten die graag een gesprek willen. Deze reis was ook mijn eerste bezoek aan het „ijzeren gordijn”. Dat gordijn is slechts enkele uren per auto van ons verwijderd, met al zijn dreigingen. Het trof mij trouwens hoe veel van de soldaten die kernkoppens bemanden, een confrontatie met Rusland niet als een mogelijkheid zagen, maar in hun gesprekken daar vanuit gingen. Op het niveau van de machthebbers is dat een gevaarlijke versluiering.

De bescheidenheid van de opzet, twee ouderlingen en twee predikanten die twee keer per jaar op reis gaan voor enkele dagen pleit voor dit 'kleine lid' om het lichaam van de kerken. Laten wij het in ere houden!

N. Cornelisse, Eck en Wiel

„Geloofd zij God met diepst ontzag
Hij overlaadt ons dag aan dag
met zijne gunstbewijzen.
Die God is onze zaligheid:
wie zou die hoogste Majesteit
dan niet met eerbied prijzen?
Die God is ons een God van heil,
Hij schenkt uit goedheid zonder peil
ons 't eeuwig, zalig leven.
Hij kan en wil en zal in nood,
zelfs bij het naad'ren van de dood,
volkomen uitkomst geven.”

Psalm 68 vers 10

Dankbaar voor het leven waarvan hij genoot en verdrietig omdat het zo onverwacht werd beëindigd, delen wij U mede dat, in een vast vertrouwen op onze hemelse Vader, is ontslapen

Alje Anne van Dam

geboren 15 mei 1912

Raamsdonkveer:	G. B. van Dam-van Neutegem
Bleskensgraaf:	F. van Dam E. K. van Dam-Maris Allard, Christiaan, Marijne
Wageningen:	A. F. van Dam H. van Dam-Jansen Dirkjan, Barbara, Willem
Oosterhout:	L. van Dam M. H. van Dam-Alblas Alco, Rens, Noortje
Dordrecht:	M. H. Bouw-van Dam H. Bouw Anne, Babette, Matthijs

4941 WD Raamsdonksveer, 10 april 1981
Debussylaan 7

De begrafenis heeft plaatsgevonden op woensdag 15 april te Bleskensgraaf.

Emmaüs

bij Lukas 24:13-35

*Heer, Gij ziet hoe wij ontsteld zijn,
Vragend aan elkaar:
Zijn de dingen die gemeld zijn
Werkelijk waar?*

*Wat houdt ons de nacht verborgen?
Wat is U geschied?
Toen wij zochten in de morgen,
Vonden wij niet.*

*Deed begoocheling ons menen:
De aarde heeft gebeefd
En een engel, ons verschenen,
Zegt dat Gij leeft?*

*Deed herinnering de vrouwen
Horen met het oor,
Wat hun ogen wilden schouwen:
Gij gaat ons voor?*

*Heer, 't is ons zo vreemd te moede.
Kom nu tot ons in,
Keer het alles ons ten goede,
Toon ons de zin!*

*Neen, wij laten, nu het avondt,
U niet van ons gaan.
Wees een gast aan onze tafel,
Zit bij ons aan!*

*Breek het brood, opdat wij eten
Wat uw hand ons geeft.
O wij zien U! O wij weten,
Heer, dat Gij leeft!*

Muus Jacobse

NEDERLANDS GEREFORMEERDE SCHOOLVERENIGING KAMPEN—IJSSELMUIDEN

Het bestuur van bovengenoemde vereniging vraagt voor de kleuter-afdeling van school „NOORD”, Wilhelminalaan 20 te Kampen m.i.v. het cursusjaar 1981/1982:

een (hoofd) leidster

(volledig bevoegd)

Wegens vervanging i.v.m. zwangerschapsverlof, met kans op een vaste aanstelling vanaf 1 december a.s.

Daar de huidige hoofdleidster ziek is, kan de aanstelling (tijdelijk) ook eerder gebeuren.

Sollicitanten moeten belijdend lid zijn van één der Ned. Ger. Kerken of Chr. Ger. Kerken.

Schriftelijke sollicitaties zo spoedig mogelijk te richten aan de secretaris van bovengenoemde schoolvereniging, p/a de heer E. Bonsink, Uitenhage de Miststraat 10, 8266 CC Kampen.

Voor inlichtingen kunt U zich wenden tot de voorzitter van de schoolvereniging, de heer R. Post, Trekvaart 87, IJsselmuiden, tel. 05202-15837 of tot het hoofd van de lagere school, de heer S. Grijpstra, tel. 05202-15466 (thuis) of 14284 (school).

Open dag van de Christen Turken in Amsterdam — Aktie 41+ organiseert op zaterdag 25 april 1981 een open dag in de Mozes en Aäronkerk aan het Waterlooplein 55 te Amsterdam. Tussen 11 uur 's morgens en 5 uur 's middags kan iedereen informatie krijgen over Syrisch-Orthodoxe/Assyrische asielzoekers in Nederland. Met deze dag willen we de Syrisch-Orthodoxe en Armeense gemeenschap in Amsterdam in contact brengen met de Amsterdammer. Er zal een gevarieerd programma aangeboden worden maar vooral kunnen we met deze minderheidsgroep in Nederland praten over hun veelzijdige problemen.

10 april mocht bij zijn Heiland komen, onze medeambtsdrager en broeder

Alje Anne van Dam

op de leeftijd van 68 jaar.

De gedachtenis der rechtvaardigen zal tot zegening zijn.

Sleeuwijk, 10 april 1981

Namens de kerkeraad en de gemeente van Almkerk-Werkendam,

G. van Atten, praeses
D. J. Kleingeld, scriba

WOLFHALDEN (Zw.)

Ons chalet in Kt. Appenzell is nog te huur van 13 juni tot 4 juli a.s. Max. 6 personen. Uitzicht Bodensee — 800 meter. Bizonder geschikt voor oudere echtparen.

Telef. 09 - 41 64 67 1234.
Ref. 053 - 35 45 02.

TE HUUR N AMSTELVEEN

2 kamers met gebruik van keuken en douche

Liefst een jonge vrouw van plm. 30 jaar, werkzaam in de verzorgende sektor.

Brieven onder nr. 17-4 bureau Opbouw, Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist.

Ook U heeft

zo nu en dan behoefte aan ontspanning. **EVANGELISCHE CAMPING „T BELOOFDE LAND“** is zo'n plekje waar U zowel geestelijk als lichamelijk tot rust kunt komen.

Vraag folder.

Bosweg 17, 3781 NG Voorthuizen
Telefoon 03429-2942.

Vriendelijk verzoek om uw ADVERTENTIES SCHRIFTELIJK OP TE GEVEN!!!

Uiterlijk dinsdagmorgen, 10 uur, dient de tekst in ons bezit te zijn. Foto's en tekenwerk voor het maken van cliché's dienen 1 week voor de plaatsingsdatum ter drukkerij te zijn.

PLAATS UW FAMILIEBERICHTEN IN DIT BLAD!

Opbouw-uitgaven

Door het invullen en opsturen van onderstaande bestelbon kunt u verschillende door „Opbouw“ uitgegeven en binnenkort uit te geven brochures bestellen. Alle prijzen zijn exclusief portokosten!

Tegelijk met de toezending van de bestelde uitgaven ontvangt u een accept-girokaart met daarop het verschuldigde bedrag vermeld.

De ingevulde bon kunt u in een open envelop zonder postzegel sturen naar:

Administratie Opbouw,
Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.

Stichting Ref. Hulpactie

„Woord en Daad“

Giro 3020900

Postbus 560, 4200 AN Gorinchem
Tel. 01830 - 32550

Duizenden kinderen lijden honger

Elke dag sterven 10.000 mensen door gebrek aan voedsel.

Terwijl wij aan niets gebrek hebben. In verschillende delen van de wereld hebben vooral de kinderen veel te lijden. Voor velen is het nog een kwestie van weken... en dan is het te laat.

Snelle hulp is dubbele hulp.

„Geef hun te eten“
Lukas 9: 13a

Voor al uw handels- en familiedrukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN“
Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist

ZENDINGSWERK IN BELGIË OP GEREFORMEERDE GRONDSLAG!

Ook de Chr. Geref. Vlaamse Evang. Ver. „Filippus“ is daarin werkzaam (o.a. te Eekloo en te Maasmechelen).

Wilt U ons steunen in uw gebed en gaven?

Inlichtingen bij de secr.: R. L. Lichtert, Kruissherenstraat 10, 3078 GT Rotterdam. Tel. 010-82.67.98.

Giften op bankrekening nr. 35.84.33.924 t.n.v. Chr. Geref. Vlaamse Evang. Ver. „Filippus“ te Leerdam, of postgiro 28.07.17 van de Rabobank te Leerdam, t.g.v. rek.nr. 35.84.33.924, t.n.v. Evang. Ver. „Filippus“.

Iedere gever of belangstellende ontvangt gratis ons mededelingenblaadje.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Ds. H. de Jong;
H. Langerak;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw“,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen“,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Administratie-adres:

40 ct per mm.
familieberichten
35 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,— per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Dr. Schaepmanlaan 71,
2104 VC Heemstede.
Tel. 023-285825.

Gaarna ontvang ik:

- ex. Prof. C. Veenhof, Jona (Hulp bij Bijbelstudie) à f 1,50
- ex. Drs. H. de Jong, Ongehuwd samenwonen à f 2,60
- ex. Prof. Dr. B. Goudzwaard, Drs. H. de Jong en Prof. Dr. Ir. E. Schuurman, Het kernwapenvraagstuk (48 pag.) à f 2,50
- ex. Ds. M. R. van den Berg, Jeremia (Hulp bij Bijbelstudie) (plm. 194 pag., gebonden uitgave) à f 10,—

Naam:

Adres:

Woonplaats (postcode)

Handtekening:

Van „Jona“ nog een beperkt aantal aanwezig.